

Sygn. akt II Ca 730/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lutego 2013 roku

Sąd Okręgowy w Legnicy II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Sylwia Kornatowicz (sprawozdawca)
Sędziowie:	SO Jolanta Pratkowiecka SO Elżbieta Hallada
Protokolant:	st. sekr. sąd. Roksana Babiarczyk

po rozpoznaniu w dniu 21 lutego 2013 roku w Legnicy

na rozprawie

sprawy z powództwa M. O.

przeciwko pozwanym I. R. i T. R.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Legnicy

z dnia 2 października 2012 roku

sygn. akt VII C 40/12

I. uchyla zaskarżony wyrok w stosunku do pozwanego T. R. i w tym zakresie odrzuca pozew;

II. zmienia zaskarżony wyrok w stosunku do pozwanej I. R. w ten sposób, że:

1. w punkcie I zasądza od pozwanej I. R. na rzecz powoda M. O. kwotę 10.000 zł (dziesięć tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od 31 sierpnia 2011 r., ustalając, że jest to zobowiązanie solidarne ze zobowiązaniem T. R., określonym w punkcie III wyroku Sądu Rejonowego w Legnicy w sprawie sygn. II K 193/11,

2. w punkcie II zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1.342 zł tytułem zwrotu kosztów procesu,

3. w punkcie III nakazuje pozwanej uiścić na rzecz Skarbu Państwa (kasa Sądu Rejonowego w Legnicy) kwotę 175 zł tytułem brakującej opłaty od pozwu;

II. *oddala dalej idącą apelację.*

Sygn. akt II Ca 730/12

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Legnicy wyrokiem z dnia 2.10.2012 r. w sprawie sygn. akt VII C 40/12 zasądził od pozwanych I. R. i T. R. solidarnie na rzecz powoda M. O. kwotę 10.000 zł z ustawowymi odsetkami od 31.08.2011 r. (punkt I), nadto zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powoda 1.342 zł zwrotu kosztów procesu (punkt II) oraz nakazał pozwany uiścić solidarnie na rzecz Skarbu Państwa 175 zł tytułem brakującego wpisu od pozwu (punkt III). M. O. objął pozwem jedynie I. R., natomiast T. R. wezwany został do udziału w sprawie w charakterze pozwanego postanowieniem Sądu z dnia 19.06.2012 r.

Sąd ustalił, że w październiku i listopadzie 2009 roku M. O. pożyczył pozwany w sumie 170.000 zł, przy czym strony zawarły umowę ustną, której zabezpieczeniem były weksle podpisane przez małżonków R. na łączną kwotę 185.400 zł, w tym, odsetki. Pozwany zwrócił powodowi 25.300 zł, natomiast w dniu 1.09.2010 r. T. R., działając z osobą trzecią, wprowadził w błąd powoda, odbierając od niego oryginał weksla z deklaracją wekslową, a wręczając w reklamówce – zamiast pieniędzy tytułem zwrotu pożyczki – ścinki papieru. Za czyn ten, stanowiący przestępstwo, pozwany skazany został prawomocnym wyrokiem karnym z 6.10.2011 r. (sygn. II K 193/11), którym orzeczono także wobec T. R. obowiązek naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody przez zapłatę na rzecz M. O. kwoty 128.500 zł. W dniu 6.09.2010 r. powód zawarł pisemną umowę pozasądową z pozwaną I. R., która zobowiązał się dokonać spłaty pożyczki w ratach, przy czym strony zastrzegły, że umowa przestaje wiązać, jeśli nie zostanie potwierdzona przez T. R.. W ugodzie tej w §1 pozwana oświadczyła, że uznaje dług z tytułu pożyczki udzielonej jej i mężowi przez powoda. Pozwany nie potwierdził ugody, a w dniu 23.11.2011 r. pozwana złożyła powodowi o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczeń woli zawartych w ugodzie powołując się na groźbę ze strony M. O..

Przy takich ustaleniach faktycznych Sąd Rejonowy uznał przede wszystkim, że wbrew zarzutom pozwanej była ona wraz z mężem stroną umową pożyczki, co wynika z zeznań przesłuchanych w sprawie świadków, a także z dokumentów w postaci weksla i deklaracji wekslowej oraz ugody, w której poza oświadczeniami woli znajduje się także oświadczenie wiedzy o udzieleniu pożyczki obojgu pozwany. Sąd I instancji nie podzielił też argumentacji I. R., jakoby przy zawieraniu ugody z 6.09.2010 r. działała pod wpływem groźby, tj. w warunkach z art.87 k.c. W ocenie Sądu przeczą temu okoliczności zawarcia ugody, którą zainicjowała sama pozwana, zaś zeznając jako świadek w karnym postępowaniu przygotowawczym w październiku 2010 r. nie powołała się ona na groźbę. Ponadto, gdyby nawet przyjąć istnienie takiej wady oświadczenia woli pozwanej, to nie zachowała ona rocznego terminu z art.88 k.c. do uchylenia się od skutków prawnych – termin ten upłynął z dniem 1.10.2011 r.

Sąd Rejonowy stwierdził, że zobowiązane pozwanych z tytułu pożyczki przekracza znacznie dochodzoną pozwem kwotę, toteż roszczenie o zapłatę 10.000 zł jest zasadne, a I. R. pozostaje z opóźnieniu od 31.08.2011 r., jako że w piśmie z 24.08.2011 r. powód wyznaczył pozwanej termin zapłaty do 30.08.2011 r. (art.455 k.c. i art.481 k.c.).

Rozstrzygnięcia o kosztach postępowania Sąd Rejonowy oparł o przepisy art.98 k.p.c. oraz art.113 ust.1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (u.o.k.s.c.).

Pozwana I. R. wniosła apelację od tego wyroku, domagając się jego uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie zmiany rozstrzygnięcia poprzez oddalenie powództwa. Pozwana zarzuciła uchybienia prawu materialnemu i procesowemu, mianowicie:

- naruszenie art.84 k.p.c. i art.77§1 k.p.c. oraz art.194 k.p.c. poprzez niezasadne zasądzenie roszczenia od niepozwanego przez powoda T. R.

- obrazę art.379 pkt 3 k.p.c. poprzez rozstrzygnięcie o roszczeniu, które zostało już wcześniej prawomocnie zasądzone, a to od T. R. wobec powoda mocą wyroku karnego (nieważność postępowania)

- uchybienie art.321§1 k.p.c. poprzez zasądzenie roszczenia od T. R., którego powód nie pozwał w niniejszej sprawie
- naruszenie art.723§1 k.c. oraz art.455 k.c. i art.481 k.c., polegające na błędnym uznaniu wymagalności roszczenia o zwrot kwoty pożyczki
- uchybienie art.74§1 k.c. w zw. z art.720§2 k.c. poprzez nieuprawnione przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka i stron na okoliczność zawarcia ustanej umowy pożyczki
- obrazę art.6 k.c., polegającą na nieprawidłowym uznaniu, że powód udowodnił zawarcie umowy z pozwaną
- naruszenie art.379 k.c. i art.366 k.c. poprzez niesłuszne przyjęcie solidarnej odpowiedzialności pozwanej i T. R.
- obrazę art.233§1 k.p.c. poprzez nieprawidłową oceną dowodów na okoliczność zawarcia przez pozwaną umowy pod wpływem groźby karalnej
- uchybienie art.88§2 k.c., polegające na błędnym nieuznaniu uchylenia się pozwanej od skutków prawnych oświadczeń zawartych w ugodzie z 6.09.2010r.,
- dokonanie nieprawidłowych ustaleń faktycznych w sprawie na skutek błędnego rozumowania i wnioskowania
- naruszenie przepisów postępowania poprzez dopuszczenie w charakterze środka dowodowego akt sprawy karnej w całości, bez wskazania konkretnych dokumentów, co uniemożliwia stronie odniesienie się do tego dowodu
- obrazę art.113ust.1 u.o.k.s.c. poprzez jego zastosowanie mimo braku zwolnienia powoda od kosztów sądowych.

Sąd Okręgowy, przyjmując za własne prawidłowe ustalenia faktyczne poczynione w pierwszej instancji, zważył, co następuje:

Apelacja podlega częściowemu uwzględnieniu. Dotyczy to jej zarzutów, odnoszących się do pozwanego T. R. i zasądzonych od niego roszczenia. Zarzuty te opierają się na twierdzeniu o nieważności postępowania i dlatego, choć nie dotyczą wprost strony wnoszącej apelację, uzasadniają jej interes w zaskarżeniu wyroku, wyrażający się w uprawnieniu - i konieczności zarazem - rozpoznania sprawy z udziałem skarżącej z zachowaniem wszystkich podstawowych wymogów proceduralnych – tak, by uniknąć ewentualnego wzruszenia prawomocnego wyroku na skutek wznowienia postępowania (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 21.12.2006 r., sygn. III CSK 193/06).

T. R. nie został pozwany przez powoda M. O. – ani w pozwie, ani w dalszym toku procesu. Pozwanie to nastąpiło w trybie art.198§1 k.p.c., tj. postanowieniem Sądu Rejonowego, podjętym na rozprawie w dniu 19.06.2012 r. Zgodnie z art.194§3 k.p.c. wezwanie T. R. do udziału w sprawie w charakterze pozwanego, obok I. R., nastąpić mogło jedynie na wniosek powoda, jednakże M. O. wniosku takiego nie złożył. Zresztą tego rodzaju wnioski nie padł również ze strony pozwanej, której profesjonalny pełnomocnik wnosił na rozprawie o przypozwanie T. R., czyli posłużył się pojęciem z art.84 i 85 k.c. i przytoczył argumentację właściwą dla instytucji interwencji ubocznej. W takim stanie sprawy wezwanie T. R. w charakterze pozwanego, czyli w trybie art.194 i 198 k.p.c., było wadliwe, a dodatkowo – i to przesądza o uwzględnieniu zarzutu apelacji pozwanej – doprowadziło do nieważności postępowania z udziałem T. R..

Jak bowiem wynika z akt sprawy karnej sygn. II K 193/11, T. R. obciążony został przez Sąd obowiązkiem zwrotu M. O. niezapłaconej dotąd kwoty pożyczki w wysokości 128.500 zł, czyli takiej, jak wskazywana przez powoda w złożonym w niniejszej sprawie pozwie. Wyrok karny zapadł w październiku 2011 roku, uprawomocnił się z grudnia 2011 roku, a orzeczeniu zawierającemu omawiany obowiązek zapłaty nadania została na rzecz M. O. klauzula wykonalności (art.46§1 k.k. oraz art.107 k.p.k.). Zatem w dacie pozwania T. R. (czerwiec 2012 roku) sprawa między nim a M. O. w przedmiocie zwrotu kwoty pożyczki była już prawomocnie osądzona, co nie pozwalało orzekać o tym ponownie, a pierwotnie – uzasadniało odrzucenie pozwu na podstawie art.199§1 pkt 2 k.p.c. Jest to jednocześnie przypadek nieważności postępowania z art.379 pkt 3 k.p.c., co słusznie zarzuciła apelacja. Wobec tego na etapie postępowania

odwoławczego zastosowanie znalazł przepis art.386§3 k.p.c., w myśl którego wyrok zapadły w stosunku do T. R. podlegał uchyleniu, a pozew przeciw niemu odrzuceniu.

W pozostałym zakresie apelacja I. R. nie jest uzasadniona.

Przede wszystkim prawidłowo stwierdził Sąd Rejonowy, że była pozwana stroną umowy pożyczki z powodem, wraz ze swoim mężem. Poza tym, że wynika to z zeznań świadka E. H. i z zeznań powoda, to przemawiają za taką konkluzją dowody na piśmie. W ugodzie z 6.09.2010 r. znajduje się oświadczenie pozwanej, że pożyczka udzielona została jej i jej mężowi, a ponieważ jest to oświadczenie wiedzy, to pomimo niezwiązania stron tą ugodą zgodnie z jej §7, wskazane oświadczenie zachowuje walor dowodowy. To, że ugoda przestała wiązać oznacza, że nie podlega ona między stronami realizacji i nie wywołuje skutków, jednakże jej zawarcie stanowi fakt, czyli określone zdarzenie, podlegające badaniu i ustalaniu w postępowaniu sądowym. Faktem zatem jest, że strony zawarły określonej treści ugodę w dniu 6.09.2010 r., a pozwana oświadczyła wówczas, że M. O. udzielił pożyczki obojgu małżonkom. W ten sposób skarżąca potwierdziła wcześniejszy fakt, a jego kolejnym potwierdzeniem jest podpisanie przez pozwaną druku weksla i deklaracji wekslowej. Przy takich dowodach Sąd Rejonowy prawidłowo uznał I. R. za jedną ze stron ustnej umowy pożyczki.

Dokonując takiego ustalenia Sąd I instancji, wbrew zarzutom apelacji, nie uchybił zasadzie swobodnej oceny dowodów, nie naruszył reguł logicznego rozumowania i wnioskowania, jak też nie dopuścił się obrazy prawa materialnego i procesowego. W szczególności nie doszło ze strony Sądu do naruszenia art.74§1 k.c., który wprowadza niedopuszczalność dowodu ze świadków i przesłuchania stron na fakt dokonania czynności, wymagającej formy pisemnej, zastrzeżonej bez rygору nieważności – czyli m.in. dla umowy pożyczki o wartości ponad 500 zł (art.720§2 k.c.). W sprawie niniejszej wskazane dowody mogły być jednak przeprowadzone zgodnie z zezwoleniem ustawodawcy z art.74§2 k.c., albowiem fakt zawarcia umowy pożyczki został co najmniej uprawdopodobniony za pomocą pisma (tzw. ślad dowodu na piśmie), tj. druków weksla i deklaracji, a także ugody pozasądowej. Zaznaczyć w tym miejscu należy, że I. R. nie zaprzeczyła podpisaniu weksla i deklaracji, a jedynie zasłoniła się niepamięcią, co jest niewiarygodne, jako że czynność tego rodzaju jest w życiu codziennym rzadka, niepospolita i ważna, przez co z całą pewnością zapada w pamięć. Należy zatem przyjąć, że pozwana nie zaprzeczyła podpisaniu wskazanych druków.

Trafne jest stanowisko Sądu Rejonowego, nieuwzględniające zarzutu pozwanej o wadzie jej oświadczenia woli w ugodzie z 6.09.2010 r. w postaci groźby. I. R. nie przedstawiła w tym zakresie żadnych dowodów, a jej zeznania w tym przedmiocie są niewiarygodne, zwłaszcza w świetle okoliczności zawarcia ugody, której podpisanie odbyło się w kancelarii adwokackiej, w obecności profesjonalnego pełnomocnika pozwanej, adwokat sporządził też projekt dokumentu. Ponieważ w świetle zebranego materiału dowodowego nie ma żadnych podstaw do ustalenia groźby jako wady oświadczenia woli pozwanej w omawianej ugodzie, to rozważania na temat dochowania terminu celem uchylenia się do skutków prawnych takiego oświadczenia są zbędne.

Sąd odwoławczy podziela pogląd Sądu I instancji, iż roszczenie powoda o zwrot przedmiotu pożyczki jest wymagalne. Jeśli nawet przy zawarciu umowy strony nie uzgodniły terminu zwrotu pożyczki, to należy przyjąć, że uczyniły to później, skoro w dniu 1.09.2010 r. powód spotkał się z T. R. celem odebrania pieniędzy i zwrotu druków weksla oraz deklaracji. Niezależnie do tego w dacie zawierania ugody z pozwaną M. O. dał swoim zachowanie jasny wyraz woli wypowiedzenia pożyczki, skoro strony spotkały się celem ustalenia sposobu jej spłaty (art.60 k.c.). Ustalone wówczas terminy nie wiążą, jednak biorąc pod uwagę datę ugody należy uznać, że przyjęta przez Sąd Rejonowy data wymagalności roszczenia z dniem 31.08.2011 r., czyli po roku od zawarcia ugody, z pewnością nie jest przedwczesna, zważywszy na sześciotygodniowy termin wypowiedzenia z art.723 k.c.

Odpowiedzialność I. R. wobec powoda z tytułu umowy pożyczki jest solidarna z T. R. – solidarność tę słusznie co do zasady przyjął Sąd Rejonowy, a apelacja nietrafnie ją podważa. Małżonkowie, pomimo przyznanego przez powoda ustroju rozdzielności majątkowej, wspólnie zaciągnęli zobowiązanie, a ponieważ: a/ prowadzą wspólne gospodarstwo domowe, zaś pozwana nie ujawniła celu pożyczki, to zasadne jest przyjęcie istnienia wspólnego mienia małżonków, b/ pozwana przy zawieraniu ugody deklarowała spłatę całego długu, c/ pozwana oczekiwała potwierdzenia ugody

przez męża – to zachodzi w okolicznościach niniejszej sprawy sytuacja z art.370 k.c., czyli solidarność ustawowa dorozumiana. Przywoływana w apelacji podzielność świadczenia pieniężnego nie stoi na przeszkodzie uznania solidarności, albowiem podzielność ta, wynikająca z fizycznej natury pieniędzy, może zostać zmieniona wolą stron, determinującą charakter świadczenia – co w niniejszej sprawie, w przywołanych wyżej okolicznościach, nastąpiło (art.379 k.c.).

Nie jest nieprawidłowe zastosowanie przez Sąd Rejonowy art.113 ust.1 u.o.k.s.c. w sytuacji, gdy powód, nawet przy braku formalnego zwolnienia od kosztów sądowych czy ich części, nie uiścił całej należnej opłaty sądowej. W orzecznictwie przyjmuje się, że wskazany przepis aktualizuje się zawsze wtedy, gdy w chwili zakończenia sprawy w instancji pozostają niezaspokojone należności sądowe z tytułu opłat i wydatków. Sytuacja taka nastąpiła w niniejszej sprawie, a że pozwana przegrała proces, to winna ponieść wszystkie jego koszty, w tym brakującą część wpisu, zgodnie z zasadą z art.98§1 k.p.c.

Zarzut apelacji, dotyczący dopuszczenia dowodu z akt sprawy karnej w całości, nie może skutkować uwzględnieniem apelacji w żadnej części, nie miało to bowiem żadnego wpływu na treść i zasadność wydanego wyroku, zaś w pisemnym jego uzasadnieniu wskazano zakres, w jakim Sąd Rejonowy posłużył się aktami karnymi dla rozpoznania sprawy cywilnej.

W wyniku przedstawionych rozważań Sąd II instancji oddalił apelację pozwanej w przeważającej części na podstawie art.385 k.p.c. Zmiana zaskarżonego wyroku na mocy art.386§1 k.p.c. w stosunku do I. R. jest konsekwencją uwzględnienia apelacji w odniesieniu do T. R. wskutek nieważności postępowania z jego udziałem. Zmiana ta jest wymuszona redakcją zaskarżonego wyroku, obejmującego w każdym punkcie oboje małżonków. Dlatego konieczna stała się stosowna korekta, której Sąd Okręgowy dokonał na skutek rozpoznania apelacji i uchylecia rozstrzygnięcia w stosunku do T. R..